

HORIZON 2024: hoe staan PS, Ecolo en PTB aan de start?

PASCAL DELWIT · Politicoloog aan de Université Libre de Bruxelles (ULB)

SAMPOL · 2023 · 9

In 2019 behaalden PS, Ecolo en PTB samen meer dan 54% van de stemmen. Zullen ze hier in 2024 opnieuw in slagen?

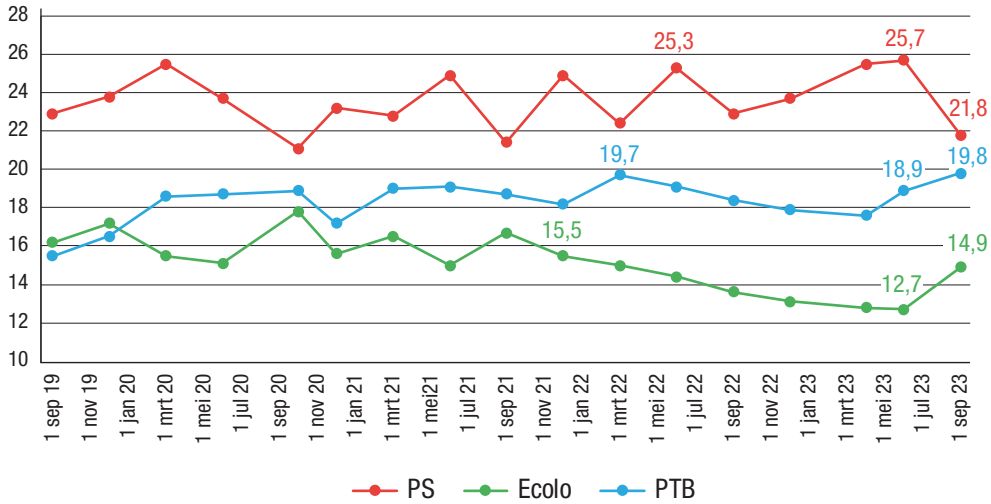
Uit Vlaams oogpunt lijkt de situatie van de linkse partijen in Franstalig België ronduit florissant. Bij de parlementsverkiezingen van 2019 behaalden PS (26,1%), Ecolo (14,9%) en PTB (13,8%) samen meer dan 54% van de stemmen. Dat is gemiddeld meer dan socialistische, ecologische en radicaal-linkse partijen in andere Europese landen. De barometer van de stemintenties (FIGUUR 1) toont aan dat PS, Ecolo en PTB ook vandaag nog op ongeveer dezelfde grootte peilen.

In tegenstelling tot hun Vlaamse, of Europese, collega's moeten PS, Ecolo en PTB niet opboksen tegen een machtige radicaal-

rechtse partij. De Parti Populaire en de Listes Destexhe behaalden in 2019 geen enkele zetel en besloten om zichzelf op te heffen. PS en Ecolo lagen dan ook aan de basis van de vorming van de regeringen in het Waalse en Brusselse Gewest, en in de Franse Gemeenschap, en traden op 1 oktober 2020 ook toe tot de federale regering-De Croo.

Niet dat het allemaal rozengeur en maneschijn is voor PS en Ecolo. Er waren natuurlijk *events, my dear boy, events*. Een hele reeks gebeurtenissen brachten de federale regering in moeilijkheden, zoals de Covid-crisis, de dramatische overstromingen in Wallonië, de inval van Rusland in Oekraïne, en de inflatiegolf vanaf 2022. Deze externe gebeurtenissen waren onthullend, omdat ze een machteloosheid en zelfs, af en toe, onzorgvuldigheid van de kant van de overheid blootlegden. PS en Ecolo zagen zich daarbij geconfronteerd met een probleem dat zich in veel landen voordoet: de versnippering van de uitvoerende macht. Vivaldi bestaat uit zeven partijen, elk met hun eigen verwach-

FIGUUR 1: EVOLUTIE VAN DE STEMINTENTIES VAN PS, PTB EN ECOLO IN WALLONIË.

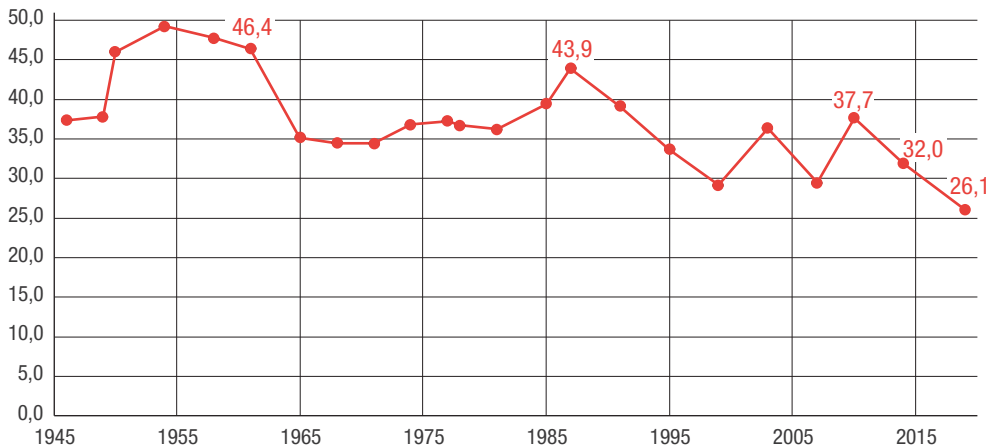

tingen en veto's. Het niet eenvoudig om in deze setting het verschil te maken. In deze bijdragen leggen we de loep op de linkse partijen PS, Ecolo en PTB. In 2019 behaalden deze partijen nog meer dan 50% van de stemmen. Hoe staan ze er vandaag voor, met nog een dik half jaar te gaan tot de verkiezingen van 2024?

NIEUW STATUUT VOOR PS

In 2019 behaalde PS het slechtste resultaat in haar verkiezingsgeschiedenis: de partij behaalde 'slechts' 26,1% van de stemmen in Wallonië (FIGUUR 2). Toch behield PS haar statuut van grootste partij in het Waalse Gewest en in het Brusselse Gewest.

FIGUUR 2: RESULTATEN VAN PS BIJ DE PARLEMENTSVERKIEZINGEN IN WALLONIË

In Wallonië slaagde PS er niet in om een regering te vormen zonder MR, gezien de weigering van de cdH (nu Les Engagés) om toe te treden tot de regering en de lagere score voor Ecolo dan de peilingen hadden voorspeld. Op federaal niveau hoopte PS na maandenlange onderhandelingen de juiste coalitie te hebben gevonden met N-VA, maar een onverwachte as tussen de liberale en groene partijen deed de toenadering tot N-VA mislukken. En daarmee verloor Paul Magnette ook zijn kans op de Wetstraat 16.

In het begin was de impact van PS op Vivaldi nogal mager, met alle aandacht die ging naar het bestrijden van de Covidpandemie. Vervolgens behaalde PS een belangrijke overwinning: de verhoging van het minimumpensioen, zowat haar belangrijkste doelstelling. PS liet wel haar ambitie varen om de wettelijke pensioenleeftijd terug te brengen naar 65 jaar. Maar deze verbetering voor gepensioneerden is vooral haar verdienste. Op sociaal vlak kwamen de Franstalige socialisten in de problemen met de loonnorm. PS moest rekening houden met de negatieve meerderheid van het FGTB (ABVV) bij het interprofessioneel akkoord en een nipte aanvaarding - 49,06% - mede door een rekenfout. Bovendien zet de hoge inflatie sinds eind 2021 alle regeringen onder druk. PS wijst er terecht op dat het loonindexeringsmechanisme de Belgen veel beter beschermt dan de werknemers in andere Europese landen. Maar de bezorgdheid over de koopkracht blijft bestaan en dat zet de linkse partijen in de regering onder druk.

In de Waalse Gewestregering is de belangrijkste verwezenlijking van PS de hervorming van het basisonderwijs door minister van Onderwijs, Caroline Désir. Zij voerde een 'excellentieact' door, waarbij ze de schoolkalender aanpaste met een kor-

In de Waalse Gewestregering is de belangrijkste verwezenlijking van PS de hervorming van het basisonderwijs door Caroline Désir.

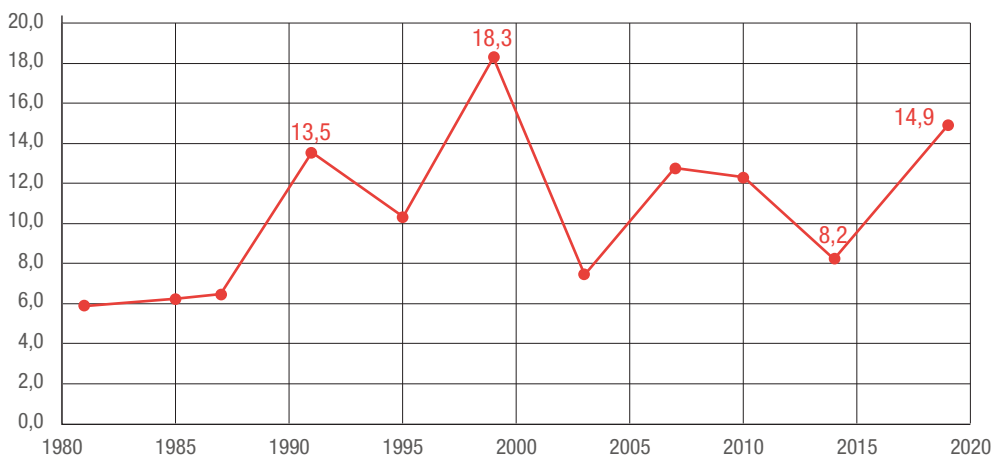
tere zomervakantie en het kerncurriculum uitbreidde tot de leeftijd van 15 jaar. Maar over het algemeen is het moeilijk om een specifieke socialistische stempel te zien in de regering-Di Rupo III (PS, Ecolo, MR). PS viel, als partij, verder uiteen. Terwijl de partij begin 21^e eeuw nog kon bogen op 100.000 leden, slook dat tot bijna 50.000 toen Paul Magnette in 2019 voorzitter werd.¹ Vandaag telt ze nu minder dan 30.000 leden. De centralisatie van het voorzitterschap en de communicatie is versterkt. De federaties zijn nu structuren zonder echte macht, en dus ook zonder echt nut. Veel afdelingen bestaan alleen op papier. Na de moeizame verkiezingscampagne in 2019 zetten de politieke en communicatieprofessionals van PS volop in op de leiderschapscapaciteit van Paul Magnette en hopen ze daarmee de achterstand op PTB in te halen op vlak van sociale media.

Het is moeilijk om vooruit te kijken naar 9 juni 2024, gezien de onstabiele economische en sociale situatie. De barometer van de stemintenties (FIGUUR 1) laat geen lineaire dynamiek zien voor PS. De score van 2019 (26,1%) lijkt in ieder geval niet het laatste dieptepunt te zijn: PS heeft deze score in de barometer sindsdien nooit meer bereikt.

ECOLO ONDER DRUK

Na een goed resultaat in 2019 (FIGUUR 3), al werd gehoopt op meer, slaagde Ecolo er in om toe te treden tot elke regering. De groene ministers in de verschillende regeringen kampen echter met een gebrek aan

FIGUUR 3: ECOLO-RESULTATEN BIJ DE WAAELSE PARLEMENTSVERKIEZINGEN

daadkracht op hun domein, op federaal vlak bijvoorbeeld inzake Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en de Green Deal. Daardoor kan Ecolo zich moeilijk onderscheiden van de andere partijen. In het Waalse Gewest kon minister van Omgeving en Natuur, Céline Tellier, wel zichtbare actie ondernemen op het gebied van ruimtelijke ordening. Het plan 'Yes We Plant' heeft geleid tot de aanplanting van 3.000 kilometer hagen en een miljoen bomen en struiken. Deze legislatuur was niet eenvoudig voor Ecolo. De Groenen lijden onder een aantal ontwikkelingen. De eerste is de toenemende politisering maar ook polarisering van mobiliteitskwesities, ondanks het feit dat Ecolo de portefeuille voor Mobiliteit heeft in het Waalse Gewest (Phillipe Henry), op federaal niveau (Georges Gilkinet) en Groen in Brussel (Elke Van den Brandt). Deze polarisering kwam tot uiting rond het Good Move-plan in Brussel. Ecolo werd, daarnaast, ook geconfronteerd met een ongekende situatie: haar voornaamste agendapunt – de strijd tegen klimaatopwarming – was nog nooit zo belangrijk, maar de Groenen verloren de strijd om de framing. Welke oplossingen kunnen zij

aandragen? De inval van Rusland in Oekraïne heeft de energiesituatie veranderd. Net als in andere Europese landen moet Ecolo nu het hoofd bieden aan een nieuw discours dat kernenergie promoot (in Franstalig België uitgedragen door MR, Les Engagés en DéFI) en de opwarming van de aarde eufemiseert. Ecolo heeft grote moeite om met deze situatie om te gaan. De partij krijgt het verwijt dat ze 'dogmatisch' is, tegenover vermeende 'pragmatici'. Dit is niet enkel zo in Franstalig België. Ook in Vlaanderen staat Groen onder druk en in verschillende Europese landen zitten groene partijen in het defensief. Eén van de uitdagingen voor Ecolo zal zijn om in deze moeilijke context een duidelijke agenda en solide, geloofwaardige programmalijnen in de campagne te hebben.

In electorale termen is het niet eenvoudig om voorspellingen te maken. De peilingen laten geen lineaire beweging zien (FIGUUR 1). De agenda en de manier waarop de publieke opinie naar bepaalde dossiers kijkt, kunnen snel veranderen. Ecolo heeft het voordeel dat het in het mobiliteitsdebat duidelijk kamp kan kiezen: voor zij die het gebruik van het

openbaar vervoer of de fiets belangrijk vinden. In stedelijke context groeit dit publiek en is men zeer gevoelig voor deze kwestie. Men laat er zich niet noodzakelijk misleiden door de ‘alles-voor-de-auto’-aanpak.

PTB: LICHTBAKEN VAN EUROPEES RADICAAL-LINKS

De externe gebeurtenissen en de moeilijkheden in een regering van zeven (federaal), zes (Brussel) of drie (Waals Gewest) waren voor PTB een godsgeschenk. Ze voert fors oppositie. De communicatiestijl van PTB wakkert daarbij ontevredenheid, zelfs ressentiment, aan. Ze steunt op populistische retoriek en praat in termen van ‘zij’ en ‘wij’.²

De partij is op veel fronten zeer actief.

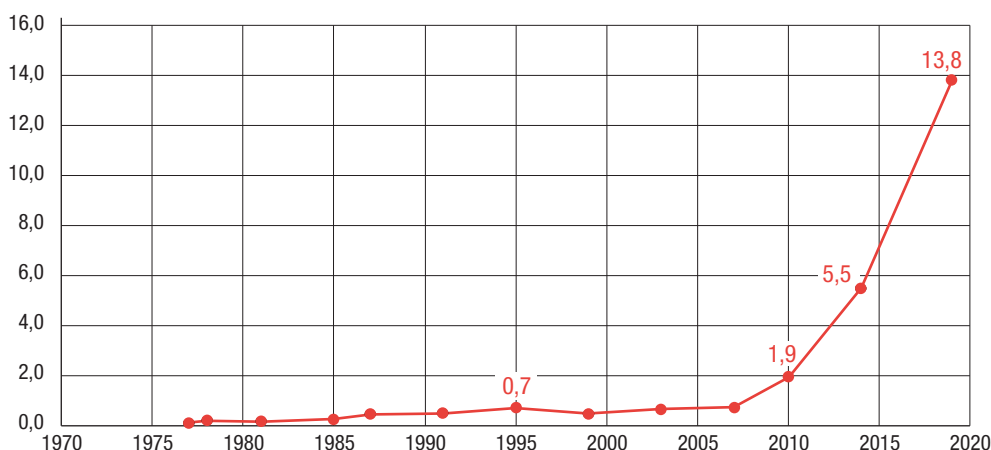
- In de eerste plaats online, waar PTB extreem assertief is in de directe relatie met haar volgers (TikTok, Instagram, Facebook, YouTube) of in een indirecte relatie met opinieleiders (journalisten). PTB probeert de agenda te bepalen en te framen (X, ex-Twitter), en beweert – onterecht – dat ze in de traditionele media niet aan bod komen.

- Op het terrein is PTB zeer aanwezig in een groot aantal Brusselse gemeenten en in de belangrijkste gemeenten van Wallonië.
- In de sociale arena werkt ze zichtbaar samen met werknemers en vakbonden.

Na haar doorbraak in 2014 en haar verdieping in de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 en de federale, regionale en Europese verkiezingen van 2019 (FIGUUR 4), bevindt PTB zich op dit moment op haar hoogste punt in de barometer van stemintenties (FIGUUR 1). Daarmee loopt PTB uit de pas met de meeste Europese radicaal-linkse partijen. In veel landen zitten die in het slop. Denk aan Podemos in Spanje, Syriza in Griekenland, Communistische Partij en Links Blok in Portugal, Die Linke in Duitsland, SP in Nederland, Dei Lenk in Luxemburg, Linkse Alliantie in Finland, enzovoort.

De politieke aanpak en communicatie van PTB is alleen maar mogelijk omdat ze weigert verantwoordelijkheid op te nemen. Eind 2021 besliste de partij niet deel te nemen op federaal, gewestelijk of gemeenschapsniveau. In 2024 hoopt PTB, na de ervaringen in het district Borgerhout (2012) en de gemeente Zelzate (2018), deel te nemen aan meer

FIGUUR 4: RESULTATEN VAN PTB BIJ DE PARLEMENTSVERKIEZINGEN IN WALLONIË

gemeentelijke meerderheden; zeker in de Brusselse regio. Zoals dat het geval is in Zelzate, moeten daarvoor de machtsverhoudingen in evenwicht zijn met de socialisten en eventueel met de Groenen, de enige twee formaties waarmee PTB zou willen regeren.

De aanpak van de PTB kent echter een aantal risico's. Het eerste risico is de opkomst van een radicaal-rechtse partij in Franstalig België, die het sociale ressentiment zou kunnen aanwakkeren door het te combineren met een xenofobe en etnocentrische houding (welvaartschauvinisme). Gezien de afwezigheid van grote regionale gevoelens in Wallonië is dit geen waarschijnlijk scenario, maar het is ook niet ondenkbaar. Het tweede risico is dat het electoraat zich afkeert van de partij omdat ze weigert haar handen vuil te maken. In dit stadium is dit ook niet het meest waarschijnlijke scenario, verre van zelfs, maar PTB zal een verhaal moeten vinden tegenover de PS-slogan *'Les socialistes agissent'* ('Socialisten nemen verantwoordelijkheid'). Ook de standpunten van PTB over internationale kwesties zijn een mogelijk risico.³ Dit zal waarschijnlijk niet het geval zijn bij het arbeiderselectoraat, maar misschien wel bij de betere middenklasse, waar sommigen twijfelen tussen PTB en PS, of PTB en Ecolo.

De standpunten van PTB over internationale kwesties zijn een mogelijk risico voor de partij.

EINDNOTEN

- 1 Pascal Delwit, 'Le parti socialiste (PS). Les défis d'une social-démocratie en déclin', in Pascal Delwit, Émilie van Haute (Eds), *Les partis politiques en Belgique*, Bruxelles, Éditions de l'Université de Bruxelles, 2021, p. 231.
- 2 De titels van boeken van partijvertegenwoordigers spreken voor zich: K. De Witte, 'Ils nous rendent fous', Antwerpen, EOB, 2021; P. Mertens, 'Comment osent-ils', Brussel, ADEN, 2012; P. Mertens, 'Ils nous ont oubliés', Parijs, *Le temps des cerises*, 2021.
- 3 P. Delwit, Ukraine: PS, Ecolo, PTB, un monde de différence, *Politique*, 2023, n° 123, pp. 48-53.